

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Att se ur barnets ögon”

**En kvalitativ studie om professionellas tolkning och tillämpning av
begreppen barnets bästa och barnperspektivet**

Afeta Ramadanoska & Petra Bäckström

Kandidatuppsats (SOPA 63)

VT 2015

Handledare: Johan Cronehed

Examinator: Anders Östnäs

Abstract

Authors: Afeta Ramadanoska & Petra Bäckström

Title: “To see from the child’s point of view”- a qualitative study about the professionals interpretation and application of the concepts the best interests of the child and the child perspective

Supervisor: Johan Cronehed

Assessor: Anders Östnäs

The purpose of this study was to examine how professionals within the social services in four different municipalities in northwest of Skåne, defined and applied the concept of *the best interests of the child* and the *child perspective*, when they encounter children who have experienced domestic violence. Our study was based on a qualitative method and we have chosen to interview six professionals, which are working with children who have experienced domestic violence. In the analysis we applied two different theories. The first one, childhood sociology, is focusing on considering the children’s competence as social actors in the society. The second theory, street-level bureaucracy, is explaining the professional’s discretion and difficulties, when working with clients in human service organizations. The result of the study showed that the concept of the *best interests of the child* was interpreted in various ways by the professionals and that they also related the concept to the parent’s obligations towards the children. When working with a *child perspective*, the professionals stated that the concept contained a complexity in applying the concept in their practical work. We also found that the professionals encountered different factors, within their organizations, which limited their discretion.

Key words: Children experiencing domestic violence, the best interests of the child, child perspective, childhood sociology and discretion.

Innehållsförteckning

Förord	4
Problemformulering	5
Syfte	7
Frågeställningar	7
Kunskapsläget	7
<i>Forskning om barn som har upplevt våld i sin hemmiljö</i>	8
<i>Barns röster/berättelser om våld i hemmet</i>	8
<i>Våldets negativa konsekvenser</i>	9
<i>Barnperspektivets olika innebörder</i>	9
<i>Barnets bästa - ett begrepp för tolkning</i>	10
<i>Barnkonventionen i socialtjänstlagen</i>	11
<i>Barnperspektivet inom myndigheter</i>	12
<i>Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten</i>	13
<i>Barndomssociologi</i>	13
Teori	14
<i>Barndomssociologi</i>	14
<i>Presentation av centrala begrepp</i>	15
<i>Street -Level Bureaucrats/ Gräsrotsbyråkraten</i>	15
<i>Presentation av centrala begrepp</i>	16
Metod och metodologiska överväganden	16
<i>Val av metod</i>	16
<i>Förtjänster och begränsningar</i>	17
<i>Urval</i>	18
<i>Genomförande av intervjuer</i>	18
<i>Metodens tillförlitlighet</i>	19
<i>Etiska överväganden</i>	20
<i>Arbetsfördelning</i>	20
<i>Orientering om kunskapsläget</i>	21
<i>Presentation av intervjupersonerna</i>	21
Analys och resultat	22
Professionellas tolkning av barnets bästa	22
<i>Begreppets mångtydighet</i>	23
<i>Barnets bästa utifrån ett föräldraperspektiv</i>	24
Att arbeta utifrån ett barnperspektiv	26
<i>Barnperspektivets komplexitet</i>	27
<i>Inbyggda dilemman</i>	29
Svårigheter inom organisationen	30
<i>Lagen och riktlinjer</i>	32
<i>Hinder i samarbetet</i>	33
Sammanfattande analys	35
Avslutande diskussion	36
<i>Förslag till fortsatt forskning</i>	36
Bilaga 1 Intervjuguide	38
<i>Bilaga 2</i>	39
<i>Referenslista</i>	40

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till våra intervjupersoner för deltagandet och visat engagemang till vår studie. Utan er medverkan hade undersökningen inte varit möjlig att genomföra.

Vi vill dessutom tacka vår handledare Johan Cronehed för en stöttande handledning och goda råd under arbetets gång.

Problemformulering

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) har presenterat två svenska kartläggningar om våld i nära relationer. En viktig utgångspunkt som framkom i resultatet är att minst 150 000 barn bor i hushåll, där det förekommer våld och ungefär hälften av dessa utsatta barn lever med ett upprepat våld i hemmet. (SOU 2014:49:52) Forskningen om våld i hemmet har huvudsakligen fokuserat på våldsutövaren och den som har blivit utsatt för våldet. Mäns våld mot kvinnor i nära relationer har uppmärksammats de senaste trettio åren, men barnens situation har endast berörts i begränsad utsträckning. Dock visar ett antal publicerade artiklar att intresset för barn som upplever våld i hemmet har ökat de senaste tio åren. Forskningen när det gäller barns upplevelser av våld, har även i stor utsträckning utgått från barn som en homogen grupp, och inte utifrån ett individuellt perspektiv. Utan en vidare förståelse av våldet grundat utifrån barnets upplevelse och perspektiv, saknas större kunskap som skulle leda till bättre stöd för de barn som upplever våld i sin hemmiljö. (Överlien 2007)

Carolina Överlien (2012:20) definierar i sin avhandling begreppet *barn som upplever våld i hemmet och* hon innefattar alla de barn som ser, hör, och upplever konsekvenserna av det psykiska och fysiska våldet, som den ena föräldern utsätter den andra för.

Barn som har upplevt våld i sin hemmiljö, löper större risk att drabbas av negativa psykologiska konsekvenser som depression, ökad aggressivitet, ångest och oro. Allt fler av dessa barn som har upplevt våld i sin hemmiljö, har diagnostiserats med Post-traumatiskt stressyndrom (PTSD) de senaste tio åren. (Överlien 2007)

Ett viktigt dokument för barns rättigheter är FN:s konvention om barnets rättigheter, som Sverige ratificerade år 1990 och är därigenom folkrättsligt förpliktigt att följa denna konvention. En av grundprinciperna i barnkonventionen är artikel 3, som handlar om att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. (SoS 2012:8)

FN:s Barnkonvention har bidragit till att göra barnperspektivet till ett centralt begrepp inom olika myndigheter, i bland annat socialtjänsten. (Brunnberg, 2001) Ett ökat fokus på barns rättigheter har bidragit till att utsatta barns rätt till skydd och delaktighet har uppmärksammats, vilket har lett till flera lagändringar med syfte att stärka barns ställning och rättigheter i samhället. (SOU 2009:68:9)

I regeringens proposition föreslås en ny bestämmelse till socialtjänstlagens portalparagraf som syftar till att stärka barnens ställning inom socialtjänsten. Den nya bestämmelse svarar mot artikel 3 i FN:s barnkonvention och innebär att “när åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver”. (Prop. 1996/97:124:98-100) När det gäller barnets bästa, framhåller regeringen i propositionen att varje beslut som rör ett barn måste grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för just det barnet. I alla beslut som rör barn, skall alltid barnets bästa beaktas, utredas och redovisas. Begreppet barnets bästa är relativt i bemärkelsen av att det kan ha olika betydelser för olika människor. Innebörden av barnets bästa förändras över tid i takt med att ny kunskap växer fram och samhällets värderingar förändras. (ibid.)

Begreppet barnperspektiv kan ha två betydelser, dels att se ur barnets ögon, men också att den vuxne ser barnet ur sin egen synvinkel. När begreppet barnperspektiv används, så utgår begreppet oftast från den ena eller den andra betydelsen. Inom socialtjänsten måste båda betydelserna användas, det vill säga att vuxna ser ur barnets perspektiv, men dessutom att vuxna med sin erfarenhet och kunskap bedömer vad som är bäst för barnet.(SoS 1996:19:13)

Men barnperspektivet är mångfacetterat, i betydelsen att barns behov, rättigheter, ställning med mera kan betraktas olika av de professionella. Dessa skilda värderingar kan leda till socialarbetaren gör olika bedömningar av barns situation utifrån sin profession i myndigheten, medan barnets eget perspektiv av sin situation kan vara helt annan än socialarbetarens. (Brunnberg 2001)

Nellvik, Nylander & Spånberger Weitz har i en forskningsrapport (2014:1) mellan 2001 och 2013 utvärderat åtta kommuners verksamheter som riktar sig till barn, unga och familj och hur de tillämpar barnperspektivet i sitt praktiska arbete. Av resultatet framgår bland annat att barnperspektivet framställs som en motpol till ett familjeperspektiv, då fokus riktas till föräldrarna, istället för på barnet. Detta skulle då innebära att barnet försvinner och därigenom fokus på barnets situation och barnperspektivet. Forskarna visar dessutom i genomgången av rapporterna att majoriteten endast använder sig av vuxnas röster, utan att barn finns med som kunskapskälla. (ibid.)

Barnets bästa och barnperspektivet är centrala och viktiga begrepp i socialtjänstens arbete med utsatta barn, som professionella ska tillämpa i sitt praktiska arbete. Dock är definitionen av begreppen föränderliga och kan förstås olika beroende på vem som använder och uttolkar barnperspektivet. Den tidigare forskningen som handlar om barn och deras livsvillkor utgår i stor utsträckning från de vuxnas perspektiv och barnets perspektiv synliggörs inte på samma

sätt. Mångtydigheten av begreppen barnets bästa och barnperspektivet kan medföra att professionella ställs inför svårigheter när de ska tillämpa dessa begrepp i deras praktiska arbete. Mot bakgrund av detta, vill vi därför i vår studie undersöka hur professionella tolkar och tillämpar barnets bästa och barnperspektivet i deras arbete med barn som har upplevt våld.

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka hur professionella inom socialt arbete i fyra olika kommuner i nordvästra Skåne arbetar med barn som har upplevt våld i sin hemmiljö och på vilket sätt de förhåller sig till barnets bästa och barnperspektivet.

Frågeställningar

- Hur begreppet “ barnets bästa ” tolkas och förstås av de professionella?
- På vilket sätt arbetar professionella med barnperspektivet när det gäller barn som har upplevt våld i sin hemmiljö?
- Hur upplever professionella sitt arbete inom organisationen?

Kunskapsläget

I följande kapitel presenterar vi tidigare forskning som belyser de olika teman vi berör i vår uppsats. Vår kunskapsöversikt omfattar forskning rörande barn som har upplevt våld i sin hemmiljö och dess konsekvenser. Översikten inkluderar dessutom forskning om barnets bästa och barnperspektivet och begreppens olika innebörder, hur de är reglerade i lagen samt hur professionella tillämpar dessa begrepp i det sociala arbetet. Vi har valt att ge Carolina Överliens en framträdande plats i detta kapitel, eftersom hennes publicerade studier innefattar en bred kunskapsöversikt. Överliens vetenskapliga artikel (2007) belyser forskningen om barn som har upplevt våld i sin hemmiljö och dess konsekvenser. Hennes avhandling (2012) bygger på en studie med barn och deras upplevelser av våld i hemmet.

Forskning om barn som har upplevt våld i sin hemmiljö

Carolina Överlien (2007) har i sin vetenskapliga artikel genomfört en litteraturgenomgång av fler än 100 artiklar och böcker, vilka handlar om barn som har upplevt våld i sin hemmiljö. Överliens litteraturgenomgång berör både nordisk och anglo-amerikansk forskning, som har publicerats vetenskapligt de senaste 10 åren. Hennes genomgång av tidigare forskning visar att den anglo-amerikanska och den nordiska forskningen skiljer sig åt på en rad punkter. Den anglo-amerikanska forskningen har framförallt fokuserat på barns symptom och reaktion på våldet. Informanterna har sällan varit barnen själva, utan konsekvenserna av våldet har rapporterats av barnens mammor eller bedömts av forskarna själva. Forskningen har i huvudsak handlat *om* barn, än bedrivits *med* barn. Överlien (2007) skriver vidare att barnet i den befintliga forskningen ofta saknar subjektstatus, den har utgått från ett vuxenperspektiv samt att forskningen har studerat barn som en homogen grupp. Hon menar att detta resulterar i att kunskapen om barnens förståelse, deras beskrivning av våldet och hur de hanterar sin situation blir begränsad. Det som utmärker den nordiska forskningen, i jämförelse med den anglo-amerikanska, är att den förstnämnda utgår från ett barnperspektiv med teoretisk avstamp i barndomssociologin, medan den sistnämnda har ett vuxenperspektiv som utgångspunkt. Den nordiska forskning om barn som har upplevt våld är relativt ny och begränsad, men har bidragit till en ökad förståelse för vad det innebär att växa upp i en våldsutsatt hemmiljö.(ibid.)

Barns röster/berättelser om våld i hemmet

Carolina Överlien har i sin avhandling (2012) intervjuat 25 barn och ungdomar i Norge som har upplevt pappas våld mot mamma. I hennes studie anlägger hon ett barnperspektiv, genom att lyfta barns egna upplevelser och erfarenheter av att leva i en våldsamt hemmiljö och ställer dem i relation till barnets plats i familjen och samhället.

Syftet med hennes studie är att skapa en förståelse om barns och ungdomars upplevelse av våld i hemmet och deras handlingsstrategier före, under och efter våldsepisoden.

I avhandlingen skriver Överlien (2012) även om de olika definitioner som har använts inom forskningen om barn som lever i våldsutsatta hemmiljöer. Den tidiga nordamerikanska forskningen från 1970-talet använde sig av begreppen "to witness" och "to observe" och barnen som blev vittnen till våldet blev följaktligen "witnesses" och "observers". I den

engelska litteraturen har dessa två begrepp blivit utbytta mot “experience” och “expose”. Dock finns det en tydlig skillnad beroende på forskarnas vetenskapliga och nationella tillhörigheter och vilka begrepp de använder om den här gruppen av barn. Forskare från Norden och Storbritannien använder oftast begreppet “experience” som betonar barnets subjektstatus, medan nordamerikanska forskare använder begreppet “expose” som innefattar en viss passivitet. Begreppet som oftast har använts i de nordiska länderna för att beskriva barnen som lever i våldsutsatta hemmiljöer, är att de “bevittnar” våldet och barnen blir följaktligen “vittnen till våld”. Detta begrepp har flera forskare problematiserat de sista åren och genom sina forskningsresultat har de kunnat visa att begreppet är otillräckligt. Genom att ta sin utgångspunkt i barns egna förståelser av våldet, har studierna visat att barnen upplever våldet med alla sina sinnen, genom att se, höra, se de materiella skadorna och känna den spända spänningen som råder i hemmet. Därför väljer ett antal nordiska och brittiska forskare att använda begreppen “barn som upplever våld i hemmet/familjen” eller “children experiencing domestic violence”. (ibid.)

Våldets negativa konsekvenser

Carolina Överlien (2007) belyser våldets negativa konsekvenser i en vetenskaplig artikel. Att växa upp i en våldsutsatt miljö får negativa konsekvenser för barnen och de kan uppvisa skiftande symptom beroende på riskfaktorer, sårbarhet, barnens kön, ålder samt utveckling. Forskningen som berör våldets påverkan utifrån barnens ålder och genus, återfinns enbart i få studier. Överlien refererar till Dulmus, Ely & Wodarski, vilka i sin forskning finner stora skillnader på hur 12-åriga pojkar och flickor reagerar på våldet och vilka symptom dessa barn har uppvisat. Flickorna har oftare visat symptom som ångest, medan pojkarna har visat en utåtagerande aggressivitet. En del av forskningen har fokuserat på de beteendemässiga konsekvenserna av att uppleva våld i sin hemmiljö. Studierna har visat att barn som har upplevt våld, visade många fler beteendemässiga problem i jämförelse med kontrollgruppen. (ibid.)

Barnperspektivets olika innebörder

I en artikel diskuterar Gunilla Halldén (2003) begreppet barnperspektiv och hur forskare inom barndomsforskningen har argumenterat för tillämpningen och innebörden av begreppet.

Hennes avsikt går ut på att problematisera relationen mellan ideologiska och vetenskapliga användningar av begreppet och dess olika innebörder. Begreppet barnperspektiv kan både vara ideologiskt och metodologiskt. Eftersom begreppet används i olika politiska sammanhang menar Halldén att, det är av vikt att föra kritiska diskussioner om vad vi menar när vi använder begreppet i de olika situationerna. Barnperspektiv kan betyda att verka i barns intresse, men hon menar att detta inte behöver innefatta en innebörd, utan att begreppet är mångtydigt och så måste det vara.

Vidare diskuterar hon i sin artikel (2003) om skillnaden mellan *barnperspektiv* och *barns perspektiv* och drar parallella linjer till skillnaden mellan barnkultur och barns kultur. Halldén betonar att det som är viktigt här, är att göra en skillnad på vem som skapar kulturen, är det barnen själva eller någon som företräder barnen? Ett barnperspektiv måste innehålla barns perspektiv, men att detta måste tolkas av den vuxne som är närvarande i dessa uttolkningar. Halldén belyser även barnperspektivet utifrån den nya barndomsforskningen och hur forskningen studerar barn både i Sverige och internationellt. Men det som är gemensamma utgångspunkten i barndomsforskningen är att studera barn som sociala aktörer i ett samhälle och inte som några som är på väg mot vuxenlivet. (ibid.)

Barnets bästa - ett begrepp för tolkning

I Bengt Sandins och Gunilla Halldéns antologi (2003) finns en samling av artiklar som på olika sätt belyser frågor om barns förändrade villkor och barnperspektivets förändrade betydelse i samband med välfärdsstatens förändring. Barndom skapas i sociala och politiska processer och i de begrepp som beskriver barns villkor. En utgångspunkt blir att barndomen är socialt konstruerad i förhållande till olika aktörer, olika institutionella ramar och till samhällets maktstrukturer.

Johanna Schiratzki belyser i sin artikel hur barnrätten har blivit ett självständigt rättsområde under de sista decennierna av 1900-talet. Den moderna barnrätten skiljer sig från de äldre rättsliga regler, som kännetecknades av att barnet behandlades som osjälvständigt och beroende av vuxna. En fråga som aktualiseras är, om begreppet barnets bästa kan som ett universellt barnets bästa eller ett begrepp som är underordnat den kultur inom vilken det tillämpas. Schiratzki visar att barnets bästa ses som ett begrepp med en allmän utgångspunkt, än som ett begrepp med en bestämd innebörd, vilket öppnar för skiftande tolkningar och motsatta innebörder i olika sammanhang.

Gunilla Petersson undersöker i sin artikel hur barndomen konstrueras av handläggare inom socialtjänsten och hur samhällets moraliska debatt kommer till uttryck i de akter som skrivs om barnens villkor. Syftet med artikeln är att på en mikronivå belysa relationen mellan stat, barn och föräldrar och hur barns och föräldrars agerande påverkar utformningen av barndomen. Konstruktionen av barndomen är inte en entydig process, utan skapas i interaktion mellan olika samhällsnivåer. Det som framkommer i studien är att hänsyn till barns vilja och barns bästa inte beaktas utifrån barnens egna intressen, speciellt inte om det står i konflikt med den professionelles bedömning om vad som är det bästa för barnet.

Bengt Sandin diskuterar i sin artikel hur barndomens innebörd, förhållandet mellan barn, föräldrar, samhälle och stat präglades av välfärdsstatens uppbyggnad och förändring. Artikeln tar ett historiskt avstamp genom att visa hur barndomens innebörder har omvandlats under 1900- talet. Samhällets syn på barndomen idag innebär alltmer att barndomen betraktas som en självständig och en vuxenliknande period, men samtidigt synliggörs dessutom barns beroende av skydd och omsorg från de vuxna och samhället.

Barnkonventionen i socialtjänstlagen

Barnets bästa är en central princip i FN:s konvention om barnens rättigheter, den är formulerad i artikel 3, vilken lyder “ barnets bästa skall komma i främsta rummet” vid alla åtgärder som rör barn. Principen kan härledas till två grundläggande idéer, vilka har gjort avtryck i konventionen att barn har fullt och lika människovärde jämställt med vuxna samt att barn behöver stöd och skydd för att besitta sitt fulla människovärde. Barnets bästa ska ses som en etisk princip, vilken ska genomsyra hela samhället. Det betyder att barnets bästa ska vara vägledande inom alla områden, i alla beslut som fattas samt på alla nivåer ska barnets bästa beaktas. (Bilaga till huvudbetänkande, del 1 Barnets bästa- en antologi 1997:7)

När åtgärder som rör barn ska det, enligt 1 kap. 2 § SoL, särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Av lagrummet framgår vidare att med ”barn” avses varje människa under 18 år och med ”åtgärder” avses närmast insatser på individnivå, dvs. utrednings-, stöd- och behandlingsinsatser. Socialtjänstlagen kompletterades 1998 med generella bestämmelser om rätten att komma till tals och att barnets bästa ska beaktas i alla frågor som rör barnet. Dessa bestämmelser svarar mot artiklarna 3 och 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter. (regeringens proposition 1996/97:124 *Ändring i socialtjänstlagen* s. 99- 100)

Anna Hollander (2005) lyfter i sin artikel att barnets bästa och barnets rätt att komma till tals, inte framkommer tydligt i lagstiftningen. Bestämmelsen i SoL, vilken avser barnets rätt att komma till tals, innebär att vuxna ska kartlägga barnets inställning oavsett barnets ålder, utan att pressa barnet eller försätta dem i svåra valsituationer. Lagens förarbeten visar dock att barnen inte kan ses avskilda från vuxna. Barns möjlighet att göra sin röst hörd och få sin vilja beaktad, är främst en fråga om hur vuxna företräder barnet. Hollander menar att tolkningen av barnets bästa kan påverkas av det enskilda barnet, men under förutsättning att den vuxne tar hänsyn till barnets vilja. (ibid.)

Barnperspektivet inom myndigheter

Barnkonventionen sägs ha gjort barnperspektivet centralt i myndigheters verksamhet, det betyder att myndigheter ska lyfta barns situation och att barnen ska ges yttranderätt. Men barns behov, rättigheter, ställning och intresse kan betraktas olika utifrån skiftande barnperspektiv. Skilda värderingar av barns situation kan medföra olika bedömningar av de professionella inom myndigheter, när de ska bedöma om barnet har behov av skydd. De professionella gör en bedömning av barnets situation, medan barnets eget perspektiv kan vara helt annorlunda än de professionellas. (Brunnberg 2001)

Elinor Brunnberg (2001) diskuterar i sin vetenskapliga artikel barnperspektivet i socialt arbete utifrån de professionellas horisont. Hennes syfte med artikeln är att ur ett jämförande perspektiv med Sverige och Storbritannien, belysa hur barnperspektivet lyfts upp av de professionella inom respektive länders olika myndigheter. Brunnbergs resultat av de professionellas bedömningar i Sverige respektive England skiftar, hon visar att de svenska socialarbetarna oftare vill flytta våldsutsatta barn från deras familjer, än de engelska socialarbetarna. Brunnberg lyfter att de svenska socialarbetarna har mer tillägnat sig ett skyddande barnperspektiv i slutet av 1990-talet, till förmån för föräldraperspektivet, som dominerade tidigare. Hon belyser att varken de svenska eller de engelska socialarbetarna beskriver hur de ska möta barnet på ett visst sätt för att ge ett litet utsatt barn information eller möjlighet att yttra sig. Brunnberg menar att FN:s barnkonvention om barns yttranderätt inte följs och i kontakten med myndigheter behandlas inte barn likvärdigt som vuxna.(ibid.)

Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten

FoU-nordväst har valt att sätta barnperspektivet i fokus i all sin verksamhet under 2013, då olika projekt har genomförts. Rapporten (2014) sammanfattar bland annat de olika projekt som har realiserats i FoU-nordväst, hur barnperspektivet har behandlats i olika rapporter genom åren samt hur enhetschefer inom det sociala arbetet resonerar kring barnperspektivet. Barnperspektivet belyses på flera olika nivåer i rapporten, eftersom det råder en mångtydighet rörande begreppen barnets bästa och barnperspektivet, men också hur begreppet tillämpas och praktiseras i forskning och i de olika verksamheterna.

Barndomssociologi

James & Prout (1997:9) diskuterar i sin bok *Constructing and deconstructing childhood* att forskningen om barn och barndom på 1900-talet huvudsakligen har dominerats av olika psykologiska teorier, bland annat utvecklingspsykologin, som har verkat som ett ramverk för att förklara barns karaktär och själva barndomen. De menar att forskning om barndom inom olika samhällsvetenskapliga discipliner har funnits, men att den inte har uppmärksammats i samma utsträckning. James & Prout (1997) skapade ett nytt paradig inom barndomsforskningen, som strävade efter att ge barnen en egen röst, genom att betrakta barn som personer, som kunde studeras utifrån deras egen rätt. I deras nya paradig från 1990, återfinns en rad huvudpunkter, där de bland annat menar att barndomen skall förstås som en social konstruktion. Barndomen visar sig som en strukturell och kulturell beståndsdel i många samhällen och att barndomen står i relation till klass, kön och etnicitet. James & Prout menar att barns sociala relationer och kulturer är värda att studeras i deras egen rätt, oberoende av de vuxnas perspektiv och angelägenhet. De synliggör dessutom att barn är och skall betraktas som aktiva aktörer, när det handlar om skapandet av deras egna sociala liv, barn skall inte ses som passiva subjekt i sociala strukturer och processer. (1997: 7-8)

Teori

Utifrån från vår insamlade empiri har vi valt att använda oss av två kompletterande teorier till vår analysdel. Den första teorin tar sin utgångspunkt i barndomssociologin och den andra teorin utgår från professionella som arbetar inom olika människobehandlande organisationer och tillgodoser välfärd till medborgarna i organisationer.

Barndomssociologin, belyser barnets position både som egen aktör, men också i relation till sin omvärld. Vi anser att denna teori är relevant till vår analys, där professionella resonerar kring begreppen barnets bästa och barnperspektivet. Teorin om gräsrotsbyråkraten, utgår från hur professionella i en organisation förhåller sig och påverkas av olika organisatoriska faktorer. Denna teori är relevant, eftersom den förklarar våra intervjupersoners arbete och vilka eventuella svårigheter de möter inom organisationen, när de ska tillämpa barnets bästa och barnperspektivet.

Barndomssociologi

Barndomssociologin består av olika teorier som har vissa gemensamma drag, men som också skiljer sig åt i sin särskilda betoning på olika aspekter av forskningen om barn och barndom. Författarna till boken *Barnperspektiv och barnens perspektiv*, refererar till Jens Qvortrup, som menar att det finns ett samförstånd inom barndomssociologin rörande tre ståndpunkter. Den första hållningen handlar om att barndomen är någonting som kan uppfattas, erfaras och dokumenteras för barn här och nu, i motsats till att betrakta barn som framtida vuxna. Den andra hållningen är att barndomen är en beståndsdel i den sociala strukturen, snarare än att vara en period i en individuell livcykel. Den tredje gemensamma ståndpunkten är att barn är viktiga aktörer i utvecklingen av sig själva och samhället, snarare än att barnen betraktas som föremål för socialisation och lärande. (Samuelsson, Sommer & Hundeide 2013:48-49).

James & James (2004:58-59) refererar till James, Jenks & Prout vilka skapade fyra modeller, som rymmer de olika forskningsfälten om barn inom barndomssociologin. James, Jenks & Prout menar att modellerna fungerar som positioner utifrån vilka forskarna teoretiserar om barndom. Modellerna härrör utifrån två riktningar inom barndomssociologin, vilka betonar *agency*, översatt till aktörskap, samt *structure*, översatt till struktur. (ibid.)

Presentation av centrala begrepp

Vi kommer att använda oss av två kontrasterande perspektiv inom barndomsforskningen, *agency* (aktör) samt *structure* (struktur).

Agency och structure betonar skiftande anspråk i forskningen om barn, det första perspektivet tar sin utgångspunkt i anspråk på barns kompetens och betraktar barn som sociala aktörer. *Agency* lägger dessutom fokus på mångfalden mellan de olika forskningsfälten om barndom, som betonar de individuella barnen och deras sociala handlingar. Inom detta forskningsfält, studeras barn och barndom utifrån olika parametrar, såsom ålder, kön, etnicitet etc. Det andra perspektivet, *structure*, tar avstamp i forskning om hur barndomen är uppbyggd utifrån sociala strukturer och vad som är gemensamt för alla barn. Detta perspektiv definierar att barn och barndom förstås utifrån skiftande sociala sammanhang, där barnet alltid står i relation till andra. (James & James 2004:58-61)

Street -Level Bureaucrats/ Gräsrotsbyråkraten

I boken *Street-Level Bureaucracy* lanserade Michael Lipsky (2010) teorin om “street-level bureaucrats”, vilken utgår från professionella som arbetar i organisationer som ska tillhandahålla välfärd till medborgarna. Till de professionella hör bland annat socialarbetaren, läraren samt polisen som möter medborgarna i sitt dagliga arbete och tillgodoser medborgarnas välfärd. Lipsky menar att besluten som street-level bureaucrats tar, de olika rutinerna de skapar och verktygen de använder för att handskas med osäkerhet och arbetsbelastning, blir i slutändan de allmänna riktlinjer som street-level bureaucrats använder. Lipsky gör två utmärkande anspråk, det första handlar om hur de professionella använder sitt handlingsutrymme i relation till de klienter som dem möter samt att det uppstår svårigheter när de ska utföra sina arbeten, eftersom själva arbetets struktur innehåller begränsningar. Det andra anspråket visar att, trots att de olika yrkeskategorierna utför olika arbete, så är de strukturella förutsättningarna relativt likartade och att det går att jämföra de professionellas olika arbetsförhållanden. Lipsky (2010) benämner de professionella som interagerar med medborgarna i sina arbeten, som “street-level bureaucrats” översatt till “gräsrotsbyråkrater”, eftersom de interagerar direkt med medborgarna och att de har ett väsentligt handlingsutrymme i sina praktiska arbeten. “Gräsrotsbyråkraterna” arbetar i “street-level bureaucracies”, vilka anställer ett stort antal gräsrotsbyråkrater i relation till den övriga personalstyrkan inom organisationen. Gräsrotsbyråkraterna har utifrån sina arbetsuppgifter, en

stor påverkan på människors liv genom att de beviljar och nekar klienter olika förmåner samt att de begränsar människors liv i olika utsträckning. (2010:3-4)

Lipsky lyfter (2010:13-14) att gräsrotsbyråkraterna har ett avsevärt handlingsutrymme i sin praktik när det handlar om att avgöra vilka förmåner och sanktioner organisationen kan leverera till klienterna. Lipsky menar trots att gräsrotsbyråkraterna har ett väsentligt handlingsutrymme, så måste de ändå förhålla sig till lagar, regler och direktiv från ovan, vilka är skapade av olika politiska myndigheter.(ibid.)

Presentation av centrala begrepp

Utifrån Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkraten i människobehandlande organisationer ämnar vi använda det centrala begreppet handlingsutrymme.

Begreppet belyser hur professionella använder sitt handlingsutrymme i relation till klienterna de möter och hur de förhåller sig till olika svårigheter som uppstår i organisationen.

Handlingsutrymme skapas i samspel mellan organisationen och professionen, där organisationen sätter gränser genom olika riktlinjer och lagar, som professionella ska förhålla sig till. (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008:23-24)

Metod och metodologiska överväganden

I det här avsnittet kommer vi att redogöra för vårt val av metod, urval, tillvägagångssätt samt forskningsetiska överväganden.

Val av metod

I vår studie har vi valt en kvalitativ metod, eftersom vi vill undersöka hur professionella definierar barnets bästa, hur de arbetar med barnperspektivet samt hur de upplever sitt arbete inom organisationen. Den kvalitativa metoden lägger vikten vid hur individer uppfattar och tolkar sin sociala verklighet och den strävar efter tolkning och förståelse, istället för den kvantitativa metoden, som strävar efter en förklaring. (Bryman 2011:40, Levin 2008:38)

I den kvalitativa forskningen betonas ett induktivt synsätt i insamlingen av analysen och data, där teorin antas vara en följd av undersökningen, i stället för att vara dess utgångspunkt. Den kvantitativa forskningen kan ses som en forskningsstrategi, vilken betonar kvantifiering gällande insamling och analys av data. Den innehåller ett deduktivt synsätt i förhållandet

mellan teori och forskning, det betyder att tonvikten ligger på prövning av teorier. (Bryman, 2011:40–41)

Utifrån syftet och våra frågeställningar valde vi att använda semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att intervjupersonerna lättare kan besvara frågorna utifrån sina egna termer. (May 2013:163) I en semistrukturerad intervju är frågorna utformade utifrån specifika teman i en lista, vilken brukar benämnas intervjuguide, (se bilaga 1) men intervjupersonerna har ändå stor frihet att utforma sina svar på sina egna sätt. (Bryman 2011: 415)

Förtjänster och begränsningar

Då vi i vår studie vill undersöka hur professionella tolkar begreppet barnets bästa och på vilka sätt de tillämpar barnperspektivet i sina arbeten, är den kvalitativa metoden relevant att använda, eftersom vi söker förståelse av de professionellas egna tolkningar och uppfattningar av begreppen barnets bästa och barnperspektivet.

I kvalitativa intervjuer finns ett stort mått av flexibilitet, vilket innebär att forskaren kan ändra fokus under intervjuens gång. (Bryman 2011:367) Vi såg flexibiliteten som en fördel, fokus och inriktning ändrades från en intervju till en annan, eftersom våra intervjupersoner valde att betona olika aspekter, utifrån deras egna erfarenheter och tolkningar. Vi hade dessutom möjlighet att ändra ordningsföljden på frågorna samt att vi ställde följdfrågor, som vi fann skulle tillföra vår empiri ytterligare fördjupning. (Bryman 2011:415) En annan fördel med intervjuer, var att vi kunde ta del av intervjupersonernas egna normer, språkbruk och det som de tar för givet, i sättet de resonerade kring våra frågor. (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2011:56)

Kvantitativa forskare har riktat kritik mot kvalitativa undersökningar för att vara alltför subjektiva och att resultaten av undersökningarna är svåra att generalisera. Vi genomförde intervjuer med ett litet antal professionella inom socialt arbete och våra resultat av undersökningen går inte att generalisera till andra liknande miljöer och därför innehåller metoden en begränsning. Eftersom vi hade en viss förförståelse om vårt valda ämne, kan det ha medfört att vi har tagit med oss våra personliga uppfattningar till intervjuerna och därigenom finner vi att det kan bli en begränsning. En annan begränsning med kvalitativ metod, är att studien inte går att replikera, det vill säga om vi skulle genomföra intervjuerna en andra gång med samma intervjupersoner, så kommer resultatet inte att bli detsamma. (Bryman 2011:368–369)

Urval

Till vår studie intervjuade vi sex professionella inom socialt arbete i fyra skånska kommuner, vilka arbetar med barn som har upplevt våld i sin hemmiljö. Bryman (2011:434) menar att forskaren gör sitt urval utifrån en önskan om att intervju personer som är relevanta för forskningsfrågorna. Utifrån vårt syfte och frågeställningar, använde vi oss av ett målinriktat urval när vi valde våra intervjupersoner, eftersom de arbetar med den gruppen av barn som vi ville undersöka. (Bryman 2011:392) Inledningsvis hade vi vissa svårigheter med att finna relevanta intervjupersoner inom samma kommun och därför valde vi att sprida urvalet till fler kommuner i Skåne. Vår tanke var inte att göra en jämförande studie mellan kommunerna, utan vi var intresserade av att få en helhetsbild och skapa djupare förståelse av de professionellas förhållande till barnets bästa och barnperspektivet. För att få en jämn fördelning av de professionellas arbetsuppgifter, valde vi att intervju två som arbetade med riskbedömning, två som arbetade med barnavårdsutredning samt två som arbetade med samtal.

För att få kontakt med de professionella, har vi både ringt och tagit kontakt via mail, men på grund av deras höga arbetsbelastning tog det längre tid för oss att boka och genomföra alla sex intervjuer. Efter att de professionella tackade ja till att bli intervjuade, skickade vi ett informationsbrev (bilaga 2) via mail, där vi beskrev vårt syfte med studien samt deras rättigheter som intervjupersoner.

Genomförande av intervjuer

Innan vi började med våra planerade intervjuer, genomförde vi en pilotstudie med en professionell, verksam inom socialt arbete. Anledningarna till att vi valde en pilotintervju, var för att säkerställa om våra frågor i intervjuguiden var relevanta, men också om undersökningen skulle fungera i sin helhet. (Bryman 2011:258) Pilotstudien bidrog dessutom till att vi tränade oss i att bli trygga med intervjufrågorna och att inta rollen som intervjuare. Efter pilotintervjun, insåg vi att vissa frågor behövde omformuleras eller rent av strykas, för att de inte skulle fungera optimalt till våra planerade intervjuer.

För att få en jämnare arbetsfördelning, så delade vi upp våra intervjuer till tre vardera, men vi var båda närvarande vid alla sex intervjutillfällen. När en av oss hade rollen som intervjuare, fick den andra till uppgift att ta anteckningar och ställa eventuella följdfrågor. Vi valde detta tillvägagångssätt, eftersom den som intervjuar ska ha fokus under intervjun och vara uppmärksam på vad intervjupersonen berättar. (Bryman 2011:428)

Samtliga intervjuer spelades in med bandspelare och varade mellan 45 till 75 minuter. Fem intervjuer ägde rum på de intervjupersonernas respektive arbetsplatser i en ostörd miljö. Den sjätte intervjun genomförde vi i ett grupprum i en skola. Alla intervjuer transkriberades ordagrant och skrevs ut i sin helhet. Då vi delade upp intervjuerna mellan oss, valde vi därför att transkribera de intervjuer, som vi själva genomförde.

Efter att vi hade läst våra utskrivna intervjuer flera gånger, började vi med kodningen av vårt insamlade datamaterial för att identifiera olika mönster. När vi slutligen hade identifierat tydliga mönster i vårt datamaterial, använde vi oss av en tematisk analys, vilken utgick från centrala teman och subteman. (Bryman 2011:528)

Våra centrala teman i analysen består följaktligen av, tolkningen av barnets bästa, tillämpningen av barnperspektivet samt de professionellas arbete i organisationer, men under varje centrala teman, återfinns ett antal subteman.

Metodens tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning skiljer LeCompte och Goetz i Bryman (2011:352) på begreppen extern och intern reliabilitet samt extern och intern validitet. Extern validitet står för i vilken utsträckning en undersökning kan upprepas, de menar att det är svårt att uppfylla detta krav eftersom det är omöjligt att "frysa" en social miljö och de förutsättningar som råder, om studien ska göras replikerbar. Eftersom vi använder oss av intervjuer, som är unika just för det intervjutillfället, kommer förutsättningarna vid en replikering att skilja sig åt och studien får olika resultat. Därför kan vår studie inte upprepas och får därmed en låg extern reliabilitet. Intern reliabilitet betyder att forskaren tolkar det som ses och hörs i en studie, vilka är utmärkande drag för kvalitativa studier. Vi tolkar våra intervjupersoners utsagor och de citat vi väljer att använda i analysen, därigenom får vi som forskare tolkningsföreträde i vår studie. Den interna validiteten innebär att det finns ett samband mellan undersökningen och de teorier som väljs till studien. Detta kan ses som en styrka, när forskaren använder sig av studier under en längre tid, framför allt i etnografiska studier. Slutligen lyfter LeCompte och Goetz begreppet extern validitet, vilket betyder i vilken utsträckning resultaten av en studie kan generaliseras till andra sociala miljöer och situationer. Detta kan medföra ett hinder i kvalitativa undersökningar, eftersom urvalet av intervjupersonerna är begränsat och resultatet inte går att generalisera till andra miljöer. Utifrån vårt urval och resultatet vi erhåller i studien, blir det svårt att överföra samma resultat på en annan miljö, i bemärkelsen att det inte går att dra några generella slutsatser. (ibid.)

Etiska överväganden

May (2013:80) refererar till John Barnes, vilken har definierat etiska problem som uppstår inom samhällsforskningen. Barnes gör en skillnad genom att låta etiska beslut grunda sig på principer och inte på beslutens lämplighet. Etiska beslut ska därför inte definieras utifrån vad som är fördelaktigt för forskaren eller rätt för studien, utan forskaren ska dessutom ta hänsyn till de andra som berörs av forskningen. (ibid.)

Kalman & Lövgren (2012:13) skriver om skillnaden mellan forskningsetik och forskareetik. Forskningsetik är hur forskningsdeltagare behandlas, hur deras människovärde, självbestämmande och deras integritet värnas. Forskareetik däremot berör frågor om bland annat forskarens ansvar i samband med publicering, fusk, plagiat etc. Eftersom våra intervjupersoner är professionella som arbetar med barn som har bevittnat våld, tog forskningsetiken en central plats i vår studie, i betydelsen att vi värnade om forskningsdeltagarna före, under och efter forskningsprocessen.

Kalman & Lövgren (2012:13-14) lyfter fyra viktiga etiska principer: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet är grunden för att kunna uppfylla samtyckeskravet. Innan vi genomförde våra intervjuer, informerades vi intervjupersonerna muntligt om syftet med vår studie och vilken metod vi ämnade använda. Intervjupersonerna fick dessutom skriftlig information, där det framgick att deras deltagande är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan när som helst under studien. Konfidentialitetskravet handlar om att individerna ska värnas, genom att de inte ska kunna identifieras. Detta krav innebar att vi anonymiserade våra intervjupersoner i studien, genom att inte uppge deras namn och arbetsplats. Vårt insamlade datamaterial, har vi förvarat säkert, så att inte obehöriga ska komma åt uppgifterna. Det sistnämnda etiska kravet, nyttjandekravet innebär att det insamlade datamaterialet enbart får användas till studiens syfte och således till ingenting annat. Nyttjandekravet är nära knutet till konfidentialitetskravet, då deltagarna ska kunna lita på att uppgifterna inte kommer att användas på fel sätt. När uppsatsen är publicerad kommer vi att radera all vår insamlade data. (ibid.)

Arbetsfördelning

Vi har skrivit huvuddelen av vår uppsats tillsammans, men vi valde att dela upp vissa delar mellan oss, bland annat metoddelen och inläsning av teori, eftersom vi gjorde en paus från uppsatsen under några veckor. När vi sågs igen, gav vi feedback på varandras delar. Eftersom vi är två författare som skriver uppsatsen, så delade vi dessutom upp de praktiska

bitarna, såsom genomförandet av våra intervjuer samt transkriberingen av dessa. Under arbetets gång har vi träffats regelbundet för att tillsammans diskutera och skriva på uppsatsens olika delar.

Orientering om kunskapsläget

För att orientera oss om kunskapsläget kring vårt ämne har vi inhämtat kunskap i avhandlingar, tidigare forskning, vetenskapliga artiklar, olika myndigheters hemsidor samt offentliga utredningar. För att få en större kunskapsbild om vårt ämne, sökte vi både nationell och internationell tidigare forskning. Inledningsvis gjorde vi en bred sökning rörande barn som har upplevt våld i sin hemmiljö för att få en fördjupad bild om problematiken. Därefter valde vi att avgränsa och fördjupa oss i materialet om vårt valda ämne. En stor del av vårt insamlade material har huvudsakligen utgått från de vuxnas perspektiv, framförallt de våldsutsatta kvinnorna, men inte om barnen i samma utsträckning. De databaserna som vi använde i sökandet av vårt material, var: SwePub, SocIndex, LuB Search samt Google Scholar. Vi använde följande sökord: children, domestic violence, social work, våld i hemmet, barn som bevittnar våld, barnets bästa, barnperspektivet, barndomsforskning, handlingsutrymme, gräsrotsbyråkrater.

Presentation av intervjupersonerna

Till vår studie har vi valt att intervjua sex professionella inom socialt arbete i fyra olika kommuner i Skåne. Våra intervjupersoner har varierande yrkesroller och arbetar på olika sätt med barn som har upplevt våld i sitt eget hem.

Intervjuperson 1: Alexandra 44 år arbetar som barnavårdsutredare sedan 2008.

Intervjuperson 2: Bodil 65 år och arbetar som familjeterapeut sedan 2008.

Intervjuperson 3: Cecilia 31 år, arbetar som barnsamordnare sedan 2014.

Intervjuperson 4: Daniella 29 år, arbetar som barnavårdsutredare sedan 2014.

Intervjuperson 5: Ellinor 50 år, arbetar som familjebehandlare sedan 2012.

Intervjuperson 6: Fatima 51 år, arbetar med förhandsbedömning sedan 2005.

Analys och resultat

I det följande avsnittet presenterar vi vår empiri i två delar, en analysdel och i en sammanfattande resultatdel. Vi kommer att utgå från tre huvudteman i analysdelen, inledningsvis presenterar vi de professionellas tolkning av barnets bästa, därefter följer deras tillämpning av barnperspektivet samt avslutningsvis hur professionella upplever arbetet i organisationen.

Professionellas tolkning av barnets bästa

En inledande fråga som vi hade i våra intervjuer var hur de professionella tolkar begreppet barnets bästa och vad det innebär för dem i sina arbeten. Utifrån deras berättelser kunde vi urskilja olika tolkningar av barnets bästa. En majoritet av våra intervjupersoner kopplar barnets bästa till att de vill höja barnets röst och sätta barnet i fokus. Vidare beskriver de att barnet ska få komma till tals genom att göra barnet delaktigt i processen. En annan aspekt som också lyfts av våra intervjupersoner är att bemöta barnet, där det befinner sig och att utgå från barnets egna upplevelser och berättelser. Följande citat illustrerar majoritetens tolkningar av barnets bästa.

Jaa, för mig tänker jag att det är mycket att, för det första barnet ska få komma hit och prata, någon ska lyssna på barnet och vara nyfiken på hur barnet haft det vid den specifika upplevelsen kanske, eller vad barnet vill berätta om hur det har det. Och att man pratar med de var barnet befinner sig, är barnet ganska litet eller är det en ungdom som hatar socialtjänsten, som vet vad socialen innebär, det för man möta i det. Är det en liten flicka som bara sitter och gråter, så får man möta henne i det. (Cecilia)

Cecilias berättelse visar att barnets individuella behov ska stå i centrum i det professionella mötet. Hennes citat kan förstås utifrån en riktning inom barndomssociologin, som sätter barnet i fokus och ser barnet som en social aktör i sitt eget liv. Aktörskapet inom barndomssociologin, innebär att barnet inte enbart ses som passiva subjekt i sociala strukturer och processer, utan barnet medverkar i högsta grad till att skapa sitt eget liv och samhälle, som barnet lever i. (James & Prout 1997:8)

Gunilla Halldén (2012:11) återkopplar till James och James (2004) som beskriver barndomen som ett viktigt stadium, för att kunna förstå villkoren för barnets aktörskap. I citatet betonar

Cecilia vikten av att möta det enskilda barnet utifrån dess ålder och unika situation. Detta kan förstås utifrån Halldéns (2012:18) diskussion om att det är svårt att tala om barn som en enhetlig kategori. Hon menar att det finns skillnad på vad en ettårig och en fjortonårig behöver, eftersom deras storlek, styrka och mentala kapacitet skiljer sig åt drastiskt. Halldén anser därför att vi måste särskilja det individuella barnet utifrån bland annat ålder och kön. (ibid.)

I samband med hur de professionella lyfter barnets rättigheter och hur dessa ska tillgodoses, berättar majoriteten av våra intervjupersoner dessutom att begreppet barnets bästa kan se olika ut. Barnets bästa blir enligt de professionella ett individuellt begrepp, som relateras till det enskilda barnet.

Begreppets mångtydighet

I majoritetens berättelser framkommer det dessutom att begreppet barnets bästa är mångtydigt och att det är svårt att definiera. Begreppets mångtydighet kan även kopplas till de professionellas egna uppfattningar om vad barnets bästa är, vilket i slutändan blir den enskildes personliga tolkning och bedömning av barnets bästa. Två av intervjupersonerna illustrerar begreppets mångtydighet. Daniella berättar att barnets bästa ter sig olika, i relation till hur familjens konstruktion ser ut, medan Ellinor problematiserar begreppets innebörd.

Jaa, det är väldigt svår fråga, och som sagt det kan vara väldigt olika när man möter olika familjer. Och i vissa fall så ska det vara precis samma, precis lika. Men när det gäller andra saker så ska det få vara individuella bedömningar då beroende på kontext, beroende på familjens sammansättning eller nätverk, eller det finns så mycket olika saker som spelar in runt omkring. (Daniella)

... Det pratar vi mycket i socialtjänsten om barnets bästa och vad är det. Det behöver inte betyda samma för mig som för er till exempel. Jag tror att det handlar också lite vad man jobbar med. Ibland så måste det vara *good enough*. Barnets bästa är kanske egentligen en nivå högre, men ibland är det *good enough* och det kan inte bli mer än så, men det ändå, då får det vara *good enough*. Och då är det kanske inte alltid fullt upp barnets bästa. Det är lite kluvet, jag tycker att det är lite vagt. (Ellinor)

Utifrån det Daniella berättar i ovanstående citat, kan begreppets mångtydighet förstås av olika faktorer som påverkar hur begreppet används i det professionella arbetet. Då begreppet kan appliceras olika och beroende på i vilket sammanhang barnet befinner sig, berättar hon att det ändå ska vara individuella bedömningar, beroende på barnets unika levnadsförhållanden. Hennes citat kan förstås utifrån James & James (2004:83) diskussion kring FN:s barnkonventions ursprungliga text i artikel 3, vilken är formulerad ”In all actions concerning children... the best interests of child shall be the primary consideration”. James & James diskuterar att texten i artikel 3 är svår att definiera, eftersom barnets bästa relaterar till det individuella barnet, men även att barnets bästa kan se olika ut beroende på i vilken kulturell kontext barnet lever. (ibid.)

Ellinor problematiserar i sitt citat begreppet barnets bästa och dess betydelse, genom att ställa det i relation till vad som är tillräckligt bra för barnet. Tolkningen som vi gör av Ellinors utsaga är att hon strävar efter att göra sitt bästa i arbetet, men att hennes strävan inte alltid är genomförbart, istället måste hon vara nöjd med att utföra ett tillräckligt bra arbete. Ellinors citat kan förstås utifrån de inbyggda förutsättningar som gräsrotsbyråkraten ska verka efter inom organisationen. Lipsky (2010: 81-82) synliggör att gräsrotsbyråkraterna har en ambition att göra ett gott arbete, utifrån de förutsättningar som ges till dem inom organisationen. Vidare menar Lipsky, att gräsrotsbyråkraterna inte gör anspråk på att utföra ett perfekt arbete eller utöva det såsom arbetet kräver, utan de måste förhålla sig ständigt till begränsningar. (ibid.)

Barnets bästa utifrån ett föräldraperspektiv

Förutom att begreppet uppfattas som mångtydigt, relaterar en majoritet av våra intervjupersoner, barnets bästa till föräldrarna och deras skyldigheter gentemot barnet. Detta visar vi genom Fatimas citat, vilket berättar att barnets bästa går via de vuxna som ska ombesörja barnets behov.

Barnets bästa, det är att man ska få sina basala behov tillgodosedd av dom vuxna. Och basal behov, då att man ska få mat i magen, man ska få kärlek, man ska få god fostran. Man ska ja, trygghet, stabilitet. Det är det som är ett barns bästa, men sen hur det tillgodoses, sen om det är genom mamma och pappa eller genom ett annat hem. Det är inte det som är det väsentliga. Att barnets bästa ska tillgodoses.

Fatimas berättar i sitt citat att de vuxna bestämmer vad som är bäst för barnet och i det här fallet så menar hon barnets vårdnadshavare eller någon annan vuxen. Det kan vi koppla till Anna Singers (2000:90) avhandling om vårdnadshavarnas rättsliga ansvar gentemot sina barn, som innebär att de ska tillgodose barnets psykiska och fysiska behov, vilket regleras i FB 6:1 (Föräldrabalken). Författaren diskuterar att barnets bästa avgörs utifrån ett beskyddande förhållningssätt hos en överordnad mot en underordnad, som medför att det är de vuxna som beslutar om vad som är barnets bästa utifrån sin egen uppfattning om barnets behov och intressen (Singer 2000:91). Fatimas utsaga går även att koppla till FN:s Barnkonvention som reglerar barnets rättigheter till att få sina grundläggande behov tillgodosedda, i vilken det står följande: "att barnet för att kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet, bör växa upp i en familjemiljö, i en omgivning av lycka, kärlek och förståelse". (Hammarberg 2006:33)

I nedanstående citat gör Ellinor också kopplingen att barnets bästa går via föräldrarnas förmåga att ta hand om barnen, hon uttrycker sig på följande sätt:

I min värld, så är barnets bästa att de har tålmodiga föräldrar som kan stötta och vägleda de, som låter barn vara barn, som låter barn ta ansvar efter ålder, inte göra allting åt de, men heller inte låta barnen göra allting ... Att de inte blir indragna i konflikter där de måste välja sida som jag sade innan, vilket jag träffat rätt mycket i jobbet. Utan barn som liksom blir mötta för dem de är, och få stöd och hjälp, så tänker jag barnets bästa ... Men som sagt, jag tycker att vuxna som tar ansvar är vuxna och låter barn vara barn.

Ellinor berättar om föräldrarnas skyldigheter gentemot sina barn och hur en god förälder bör vara för att tillgodose barnets bästa. Citatet ovan tolkar vi att barnet dels är en fristående individ och ses som subjekt i relation till föräldrarna, men också att barnet är i behov av föräldrarnas omsorg i egenskap av att vara barn. Eriksson (2009:6-7) pekar på att det finns en dubbelhet i samhällets syn på barn, där barnet å ena sidan betraktas som ett subjekt och en kompetent aktör, men å andra sidan ses barnet som ett objekt som är i behov av vuxnas vård och skydd. Vidare anser hon att barn som lever i en konfliktfylld hemmiljö är både beroende av vuxnas skydd, men samtidigt har de rätt till delaktighet och att ses som subjekt. För att kunna ha ett genuint barnperspektiv krävs att vi både gör barnen delaktiga i beslut som rör

dem själva, men också att barnen är i behov av omsorg och skydd av vuxna. (ibid.)

Den tolkningen vi gör, utifrån Ellinors citat, kan vara att hon visar dubbelheten både vad föräldrarnas ansvar och omsorg innebär gentemot barnet, men också att barnet ska betraktas som en självständig aktör.

Att arbeta utifrån ett barnperspektiv

Att ha ett barnperspektiv i det praktiska arbetet, innebär att de professionella ska ha barnets bästa i fokus. Våra intervjupersoner berättar att de intar ett barnperspektiv i sitt arbete, men beroende på vilken arbetsroll de innehar och i vilket skede i processen de träffar barnen, kan barnperspektivet se olika ut utifrån det individuella barnets behov och livssituation.

Gemensamt för alla våra intervjupersoner, är att de utgår ifrån barnet och därigenom gör de barnet delaktigt i sitt arbete genom att höra barnets egen berättelse. De professionella synliggör barnet som ett subjekt och som en kompetent aktör i sitt eget liv. Förutom att de utgår från det unika barnets perspektiv, ställs de professionella inför olika dilemman i tillämpningen av barnperspektivet.

Nedan följer två citat som representerar hur de professionella gör barnen delaktiga i sina respektive yrkesroller:

Jag tänker just när man utifrån barnperspektiv, jag tänker liksom att man möter barnet, utifrån ålder och mognad, att det är viktigt att först bilda en relation till barnet, det är superviktigt. För det är där då man hittar barnet och vet var barnet befinner sig, innan man sen går in och börjar jobba i det. Och det gör man som sagt på många olika sätt med redskapen som man har (Ellinor)

Det är viktigt och möta barnet där det är just nu ... Och att man försöker anpassa, för vissa frågor vill jag ha svar på till min utredning, men att man får vara väldigt lyhörd var barnet är just nu. Och också det här liksom att man inte ska göra mer skada än nytta. Dels det och sen samtidigt så är man kanske den enda personen i barnets liv som nånsin kommer och ställa de här jobbiga frågorna, och som man faktiskt aldrig vet i fall det kan komma upp, mycket eller inte, men man har åtminstone frågat. (Daniella)

Både Ellinor och Daniella belyser i sina respektive citat att de vill göra barnet delaktiga, genom att barnet själv får berätta om sin situation. Att göra barnet delaktigt regleras i artikel 12, som är en av de fyra grundprinciperna i FN:s barnkonvention, vilken kan tolkas som barnkonventionens demokratiartikel. Den framhåller barns rätt till inflytande och medbestämmande, men också att barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. Principen om barns delaktighet återfinns även i Socialtjänstlagen, vilken innebär att de professionella ska prata med barnet i det aktuella ärendet och ta del av barnets synpunkter, som ska beaktas vid beslutsfattande. (Lindholm 2014: 28)

Vi finner en gemensam nämnare för ovanstående två citat, vilken vi tolkar att de professionella är lyhörda och lyssnar på barnets historia. Carolina Överlien (2012:175-176) skriver i sin avhandling att som hjälpare så intar man en position som lyssnare och då visar man barnet att det är tryggt att berätta. Genom berättelsen får barnet hjälp att förstå och skapa mening, och på det sättet kan hjälparen hjälpa barnet att skapa en berättelse som går att leva med och som gör att barnet får skydd och hjälp. (ibid.)

Barnperspektivets komplexitet

I våra intervjuer med de professionella framkommer på vilka sätt de tillämpar barnperspektivet i arbetet och alla berättar om begreppets komplexitet och hur de förhåller sig till detta. Cecilia och Fatimas nedanstående citat illustrerar begreppets innebörd utifrån olika utgångspunkter.

Barnets bästa är mycket kring hur vi ser på det egentligen, det här tänker vi är barnets bästa, barnet kanske uttrycker att det här jag vill, det här har det varit bäst för mig. Men ett barnperspektiv tänker jag att man ska försöka liksom se det ur barnets ögon, vilket ju är jättesvårt, men att man då lyssnar på vad barnet berättar. Så det är ju två olika saker, men absolut så är det att man får utgå ifrån barnet och barnets, den individuella situationen ... Men det ju återkommer vi till att i allafall ta in barnet och prata med barnet och lyssna på barnet, och sen får man ju se vad är bäst för barnet. (Cecilia)

Cecilia berättar å ena sidan att hon lyssnar på barnets berättelse om sin situation, men å andra sidan blir det i slutändan hon som avgör vad som är bäst för det här barnet. Utifrån Cecilias utsaga gör vi tolkningen att barnets bästa är ett perspektiv som den vuxne antar, medan

barnperspektivet ses utifrån barnets synvinkel. Detta kan förstås utifrån två perspektiv, dels ett barnperspektiv och dels barns perspektiv. Enligt det första perspektivet, blir den vuxne tolkaren av barnets uppfattningar och erfarenheter genom att återskapa barnets perspektiv utifrån en vuxen synvinkel. Utifrån detta betraktelsesätt blir barnet ett objekt. Barns perspektiv däremot kan ses utifrån barnets egna uppfattningar, erfarenheter och förståelse av sitt eget liv. I detta perspektiv uppfattas barn som ett subjekt. (Samuelsson, Sommer & Hundeide 2013:42)

Fatima berättar i sin utsaga att hon gör en skillnad mellan de två olika perspektiven, där hon tydligt lyfter att barnets behov betraktas och tillgodoses av vuxenvärlden.

- - - Sen man kan skilja på barnperspektiv och barnets perspektiv, vad är barnets perspektiv? Vad vill barnet? Vill barnet att vi ska dela på dom? Vill barnet träffa sina föräldrar, som har misshandlat dom? Vems perspektiv jobbar vi efter då? När vi omhändertar barn? Och sen när vi ska upprätta umgängesplan, vill barnet träffa sina föräldrar? ... När det gäller vuxna då säger vi nej, dom ska inte träffa, en kvinna som har blivit misshandlad, vill inte kvinnan gå tillbaka till sin man, vi tvingar inte den kvinnan att gå till mannen, men barnet minsann ska ha umgänge med sina föräldrar. För att så ser samhällsbilden ut. Och då är det inte längre utifrån, enligt mig vad barnets perspektiv ser ut eller barnperspektivet, då är det verkligen vuxenorienterat samhälle vi lever i, trots att vi säger vi har beaktat barnperspektivet.

Utifrån Fatimas berättelse tolkar vi att barnet har en underordnad position framför den vuxne, då den vuxne kan bestämma själv över sin situation, medan barnet i egenskap av att vara barn måste följa vuxenvärldens villkor, oavsett om barnet vill det eller ej. Detta kan förstås utifrån en riktning inom barndomsforskningen, som ser barn som en social kategori i samhället och barndomen som en social konstruktion. Näsman (2004:53-54) resonerar och ställer sig kritisk till att barnet ställs i relation till vuxna och andra kategorier i samhället. Vidare resonerar hon i vilken mån barnen som kollektiv har möjlighet att påverka sina villkor direkt eller genom vuxna representanter. I stället för att fokus riktas på det enskilda barnet, hamnar fokus på en ålderskategori, vilken placeras i en livsfas som kallas barndom. (ibid.)

Inbyggda dilemman

Våra intervjupersoner synliggör olika dilemman i arbetet med barnperspektivet, som på olika sätt kan försvåra tillämpningen av barnperspektivet. Ett dilemma som majoriten av våra intervjupersoner berättar, är föräldrarnas ovilja att samarbeta med de professionella. Daniella illustrerar detta dilemma i nedanstående citat:

... Ibland kan det vara väldigt svårt när föräldrarna inte vill medverka i utredningen eller när inte föräldrarna vill att barnet ska medverka, till exempel. Och då kanske måste man göra en utredning, också beroende på hur, allvarligt ärendet är, men i vissa fall kanske man måste göra en utredning bara utifrån andra kontakter, och då är det svårt att jobba med barnperspektivet.

Daniellas berättelse visar att föräldrarnas medverkan och deras samtycke i utredningen är grundläggande, för att hon ska kunna beakta barnperspektivet. Samtycket kan förstås utifrån Lipskys (2010:57) teori om vad som händer när klienter inte samarbetar med gräsrotsbyråkraten. Lipsky menar att samtycket är en förutsättning i arbetet med klienter i människobehandlande organisationer. När klienten ger sitt samtycke, legitimerar hon gräsrotsbyråkratens position och handlande gentemot klienten. Lipsky påpekar att gräsrotsbyråkraten inte har befogenheter i frivilliga insatser att kräva ett samtycke och det blir i slutändan klienten som bestämmer om den ska ge sitt samtycke eller inte. (ibid.)

Vår tolkning av Daniellas citat visar om föräldrarna inte samtycker till att barnet medverkar i utredningen, så kan det innebära att barnets egen bild av sin situation försvinner. Till följd av att föräldrarna inte ger sitt samtycke kan det uppstå svårigheter när Daniella ska tillämpa barnperspektivet i sitt arbete.

Ett annat dilemma som flertalet av våra intervjupersoner upplever, illustreras genom följande två citat:

Det är just att den här problematiken är ju jättekomplicerad. Och det är en omsorgssvikt, både av våldsutövaren och den våldsutsatte. Att ha ett barn som hela tiden bevittnar våld, man är ingen bra förälder när man låter sitt barn uppleva våld i hemmet, varken mamman eller pappan... Ett barn kan sitta här och berätta... Nu gör jag ju en riskbedömning, skulle jag bedöma att det här barnet ska inte gå hem, så kan jag vidta åtgärder. Men många gånger så är det, jaa mamma och pappa bråkar och tjafsar och pappa slår mamma, men att många gånger så väljer mamman

å stanna kvar hos pappan. Och barnet berättar allt detta och sen går det hem, vad har jag gjort då? Jag har lyssnat på barnet, barnet har öppnat sig och sen, hej då, gå hem igen. Det är fruktansvärt! (Cecilia)

Jag kan ju inte ta barnet ifrån den familjen och flytta bort det därifrån, fastän jag vet att barnet far illa utav det. Utan jag kan ju bara göra det jag kan här, under den stunden. (Bodil)

Utifrån både Cecilias och Bodils citat kan vi identifiera inbyggda svårigheter som de möter i arbetet. Vi tolkar att svårigheterna innebär att de inte alltid kan utföra sitt arbete såsom dem önskar. Dessa svårigheter kan medföra att deras handlingsutrymme i förhållande till vad de kan utträtta för barnet blir begränsat, eftersom Cecilia och Bodil styrs av olika lagar och regler som de måste förhålla sig till. Lipsky (2010: 81) synliggör olika svårigheter som gräsrotsbyråkraten möter och att dessa ingår i själva professionen. Svensson, Johnsson & Laanemets (2008:23) utvecklar vidare utifrån Lipskys resonemang om inbyggda svårigheter i professionen. De menar att det inbyggda dilemmat förstås utifrån gräsrotsbyråkratens position, som befinner sig mellan medborgaren och myndigheten och därmed ska agera både utifrån sin roll som medmänniska men också som företrädare för organisationen.(ibid.)

Svårigheter inom organisationen

Majoriten av våra intervjupersoner berättar om olika svårigheter som de möter inom deras respektive organisationer. De lyfter bland annat bristen på resurser, rörande stöd och insatser för att tillgodose barnens behov.

I citatet nedan berättar en intervjuperson följande:

... ibland så kan det vara jättesvårt att uppfylla barnets behov med våra resurser. De enda gångerna som vi har möjlighet att agera direkt, det är ju, när det är riktigt illa. Då måste vi! Även när det inte finns någon jourhems plats just den dagen, så måste vi skaka fram det på något sätt. Så det är egentligen enda gången när vi har chans att påverka samma dag. Men sen kan det vara, vissa barn som ändå behöver hjälp snabbt för att få stöd och då kan det vara knivigare ibland. - - - Men ibland kan det absolut vara svårt att möta barnets behov just i stunden, med tanke på allt pappersarbete och all byråkrati som vi jobbar i. (Daniella)

Ellinor lyfter en liknande problematik i följande citat:

Det är tyvärr ... det som jag kan se på den här arbetsplatsen jag jobbar på nu, det är så mycket ärende som måste det gå före allt här förebyggande. Och jag ser på sikt att, att jag brukar säga många gånger så släcker vi mer bränder än att vi faktiskt gör nånting som på sikt hade gynnat barnen. Jag tror man måste nå ut till fler och jobba mer förebyggande överallt, för att kunna komma att det ska förändra sig. För om man bara är inne när det händer nånting och liksom, gör vad man kan just då, så kan man ju hoppas att det blir en förändring för just det barnet.

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008:17) förklarar vad begreppet *resurs* kan betyda för en socialarbetare, det kan handla om ekonomiska och materiella resurser, men också om bland annat tid, kunskap eller befogenheter. Resurserna i både Daniellas och Ellinors citat innefattar de akuta och de förebyggande insatserna. Vi tolkar att de gör en skillnad på akuta ärenden och ärenden där det finns behov, men som inte är lika akuta. I akuta ärenden, så ska det finnas resurser och socialarbetaren är tvungen att erbjuda en insats, medan de ärenden som inte kräver direkta insatser, får en lägre prioritet av socialarbetaren. Resursbristen i detta sammanhang kan förstås i Lipskys teori (2010: 33-35) om att gräsrotsbyråkraterna inom organisationerna, saknar konstant tillgång till adekvata resurser. Lipsky beskriver att ju mer resurser organisationen har att erbjuda, desto större blir efterfrågan av dessa resurser, hans resonemang medför att organisationerna har en kronisk brist på resurser. Relaterar vi till Lipskys diskussion om relationen mellan utbud och efterfrågan inom organisationen, kan vi tolka Daniellas och Ellinors utsagor att de på grund av organisationen begränsade resurser, är tvungna att prioritera bland sina ärenden. Det får till följd att alla barns behov inte kan tillgodoses i samma utsträckning.

Fatima synliggör genom sitt nedanstående citat en annan svårighet, som kopplas till bristen av personal som bedriver utredningsarbete:

- - - det har kommit så många anmälningar i hela Sverige, så att utredningarna läggs på hög. För att det finns inte folk som kan utreda, kommer barnets perspektiv fram då? Nä. Det gör det inte. Ingen arbetsgivare går och kollar, ja nu har vi 60 utredningar, 60 barn som är på hyllan enligt mig, inte utredningar, 60 barn som ligger där och väntar på att nån ska komma och ta hand om dom. Dom är föräldralösa, men ingen arbetsgivare går in och säger, ja nu ska vi anställa extra, nu ska vi hitta nån som tar hand om dom här barnen - - -

Vi tolkar Fatimas utsaga som visar en tydlig bild över barnavårdsutredarnas situation, där hon berättar om en brist på personal och vilka negativa konsekvenser som uppstår för barn som är i behov av stöd och hjälp från socialtjänsten. Fatima ställer sig undrande om ett barnperspektiv blir möjligt att uppnå. Hennes citat kan förstås utifrån Lipsky (2010:29-30) som diskuterar att det finns olika organisatoriska faktorer som påverkar gräsrotsbyråkratens arbete, däribland brist på personal och att de har en stor arbetsbelastning i förhållande till deras ansvarsområden. Lipsky (2010:37) menar att gräsrotsbyråkratens arbetsbelastning inte per automatik minskar, om organisationen anställer mer personal för att avlasta den befintliga personalens arbetsuppgifter. Han menar bland annat att arbetsbelastningen är en naturlig del av en miljö, som kommer att bestå, även om personalstyrkan ökar. (ibid.)

Lagen och riktlinjer

Våra intervjupersoner ska följa Socialtjänstlagen och de riktlinjer som finns inom respektive organisation, när de utövar sitt professionella arbete. Majoriteten av de intervjuade berättar om en trygghet med att ha lagen som stöd i sitt arbete, men ibland upplever dem lagen som ett hinder när de ska utöva sitt arbete.

De två följande citat visar på vilket sätt Daniella upplever och förhåller sig till riktlinjerna och lagen:

- - - Vissa ärenden är mer solklara än andra, men sen i vissa andra fall där man, särskilt kanske utifrån BBIC, och syftet är med vissa arbetsuppgifter till exempel, att riktlinjerna där kan vara otydliga i vissa fall... kanske inte otydliga från början, men ibland svårt att föra över på just den situationen som man har framför sig, att man gör ett arbete som det är svårt att passa in på just det här barnet... Jaa, det är inte alltid man tycker som riktlinjerna ibland.

Daniella resonerar vidare:

I vissa fall är det en trygghet att ha lagen i ryggen till exempel, att man vet precis vad man gör. Och sen i andra fall så kan man ju tycka att det är ett hinder. Till exempel, i vissa ärenden när man tycker att, man skulle vilja att det gick mycket fortare, att processen gick mycket snabbare, och så kanske min chef säger: ja men, då får man göra en ansökan, och så tänker man: NEJ! Då kan det vara ett hinder istället.

Utifrån det Daniella berättar i ovanstående citat, kan vi tolka att hon både kan uppleva en tydlighet och en otydlighet, beroende på om hon förhåller sig till olika riktlinjer eller lagen. När hon ska förhålla sig till lagen, upplever hon en trygghet i sin yrkesutövning, det vill säga hon vet tydligt hur hon ska agera. Vidare gör vi tolkningen att lagen dessutom kan medföra ett hinder för Daniella, då hennes ambition med arbetet inte följer samma linje som lagen. Hennes förhållningssätt till lagen och riktlinjerna kan förstås utifrån Lipskys teori om handlingsutrymme. Han menar att gräsrotsbyråkraten har ett väsentligt handlingsutrymme, när den ska utreda om klienterna har rätt till bistånd eller inte utifrån organisationens ramar. Vidare diskuterar Lipsky att gräsrotsbyråkraten ska förhålla sig till lagar, riktlinjer och olika normer, vilka är präglade av organisationen och därigenom påverkas gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme. (Lipsky 2010:13-14)

Hinder i samarbetet

Flertalet av våra intervjupersoner berättar om andra svårigheter som de möter på vägen. De relaterar dessa svårigheter till att en helhetssyn rörande barnperspektivet ibland saknas mellan de olika enheterna inom organisationen.

Fatimas utsaga illustrerar följande svårigheter:

- - Men sen kommer andra enheter, föräldern kanske går på försörjningsstöd, och där kan vi ibland ha, krig kanske det är fel och säga. Men ibland kan man undra om vi jobbar utifrån samma lagstiftning? För att försörjningsstöd är väldigt, så där, inrutat. Sköter föräldern sig? eller inte? Sköter inte föräldern sig, då oavsett det finns barn i hemmet eller inte, då blir det avslag. Vems perspektiv tittar man på då, tills vi går in och trycker på, som barnhandläggare.- - En mamma som plötsligt får avslag, då har inte mamma råd och ork att ta hand om sitt barn. Så den kedjan kan brista ibland, då.

Alexandra visar i nedanstående citat:

... det jag hade önskat, var ett mycket bättre samarbete med dom på försörjningsstöd till exempel. Att vi hade ett gemensamt barnperspektiv, för där stöter vi också på patrull. Och vi har ju olika mål att jobba utifrån, det förstår jag, men att sätta en barnfamilj på gatan till exempel, är ju inte barnens bästa. Medan dom då jobbar med den vuxne som kanske inte har skött sin lägenhet, eller vad det

är, där kolliderar vi ofta, känner jag, men det är ju kanske inte min arbetsroll, men jag hade önskat det. Jag tror det hade gjort jättestor skillnad.

De två ovanstående citat kan förstås utifrån Lipskys (2010:146–147) diskussion om specialisering, som han menar är ett sätt för moderna byråkratier att skapa effektivitet i organisationen. Specialiseringen underlättar både för organisationen och för professionella och är ett sätt att främja effektivitet genom att den tillåter professionella att utveckla speciella färdigheter samt kunnande.

Lipsky lyfter dessutom att specialiseringen medför att de professionella inte kan se sitt arbete utifrån ett helhetsperspektiv. (ibid.) Vi tolkar Fatima och Alexandras utsagor att de ser specialiseringen som en nackdel eftersom enheterna har olika klientgrupper och förhåller sig därmed till olika riktlinjer. Detta kan medföra negativa konsekvenser i tillämpningen av barnperspektivet, då helhetssynen över barnets situation saknas. En spänning uppstår mellan enheterna som en följd av deras specialiserade roller.

Vi avslutade våra intervjuer med att fråga hur ett perfekt barnperspektiv skulle kunna se ut enligt de professionella själva. Vi väljer att avsluta med Cecilias citat, som tydligt visar att barnet inte ska leva i en hemmiljö som är präglad av våld, utan det ska få uppleva trygghet och kontinuitet i sitt liv.

... att man skulle kunna på nåt vis i ett drömscenario lyfta ut mannen, eller den våldsutövaren och att barnet fick stanna kvar i sitt rum med sina gosedjur och kunna gå till sin förskola, tillsammans med den trygga föräldern. Och att man bara lyfter bort den som inte sköter sig, tills den mår bättre och kunna vara en bättre förälder.

Sammanfattande analys

I denna del sammanfattar vi vår analys samt de resultat, som vi har funnit, i respektive tema. Det första temat i analysen berörde de professionellas tolkning av barnets bästa. Vi fann att våra intervjupersoner ger barnet en central plats i deras arbete, genom att de utgår från barnets individuella behov och gör barnet delaktigt i processen. Vi fann att begreppet barnets bästa är mångtydigt och att innebörden kan tolkas på olika sätt. Själva begreppet kan både rymma en idealbild av hur det ska användas, men samtidigt är idealbilden av barnets bästa svår att uppfylla i verkligheten. Barnets bästa ska gälla för alla barn, men det kan ändå se olika ut beroende på familjens sammansättning. Barnets bästa kopplas dessutom i stor utsträckning från ett föräldraperspektiv, eftersom föräldrarna har skyldigheter att tillgodose barnets behov. Även om barnet är i behov av föräldrarnas omsorg och skydd, lyfter de professionella barnet och dess individuella behov.

Det andra temat i vår analys handlade om arbetet utifrån ett barnperspektiv. Vi kom fram till att de professionella tar samma utgångspunkter som i barnets bästa, det vill säga att de utgår från det enskilda barnet och barnets kompetenser. De professionella lägger också stor vikt i mötet med barnet genom att skapa en relation och vara lyhörda.

Vi fann att barnperspektivet rymmer en inbyggd komplexitet som professionella ska förhålla sig till i deras arbete. De är medvetna om att de ska inta ett barnperspektiv, men till slut blir det ändå de vuxna som har tolkningsföreträde rörande barnets behov. Arbetet med barn kan innebära att professionella möter svårigheter i tillämpningen av barnperspektivet, ett dilemma som framträder är föräldrarnas ovilja att samarbeta som är till nackdel för barnet. Vi fann att de professionella ofta möter situationer som kan vara etiskt svåra att bedöma, eftersom de har ett begränsat handlingsutrymme som de ska agera utifrån.

Det tredje temat i analysen berörde andra svårigheter som de professionella möter inom organisationen, de tar bland annat upp resurser, som de kopplar till både insatser och personalbrist inom organisationen. De lyfter dessutom lagen och olika riktlinjer, vilka å ena sidan kan fungera som ett stöd i arbetet, men å andra sidan kan verka som ett hinder. Vi fann att deras specialiserade roller medför att helhetsperspektivet blir svårt att beakta, eftersom de olika enheterna företräder sina grupper av klienter, vilka ska tillgodose deras behov.

Avslutande diskussion

Vårt syfte med studien var hur professionella förhåller sig till begreppet barnets bästa och på vilket sätt de tillämpar barnperspektivet i sitt arbete med barn som har upplevt våld i sin hemmiljö.

I vårt samhälle används barnets bästa kontinuerligt och i många olika sammanhang, men vilken innebörd har själva begreppet egentligen, när professionella ska arbeta utifrån barnets bästa? I våra intervjuer med de professionella, framkommer det att begreppet tolkas på olika sätt och att det inte finns en entydig definition. När det handlar om barnets bästa, så finns det inte ett generellt förhållningssätt, utan barnets bästa kopplas till det individuella barnet och just det barnets unika behov. Innan vi påbörjade vår uppsats, var vi medvetna om vikten av barnets bästa och vilken central funktion det ska fylla i det sociala arbetet. Men under tiden vi skrev vår uppsats har vi insett att det inte är så enkelt att applicera barnets bästa i det praktiska arbetet, med tanke på att begreppet rymmer olika tolkningar.

Likt barnets bästa är barnperspektivet också ett centralt och viktigt begrepp som professionella ska arbeta utifrån, men det innebär en inbyggd komplexitet, vilket våra intervjupersoner har bekräftat i sina berättelser.

De professionella berättar att de möter olika hinder under arbetets gång, när de ska tillämpa ett barnperspektiv vilka kan kopplas till skiftande organisatoriska faktorer, som i sin tur begränsar deras handlingsutrymme.

Våra tankar kring barnperspektivet är att det går hand i hand med barnets bästa, men att barnets bästa är mer en etisk princip som ska finnas med, medan barnperspektivet är mer hur det ska omsättas rent praktiskt. Vi kan så här i efterhand förstå att det sociala arbetet med barnperspektivet är komplext och att professionella som arbetar inom olika organisationer är tydligt styrda av regler och riktlinjer, vilka försvårar deras yrkesutövning. Vår studie har bidragit till att vi har fått fördjupade kunskaper om vårt valda ämne, som vi kan ta med oss till vårt kommande yrkesliv som socionomer.

Förslag till fortsatt forskning

Vi har i vår studie utgått från barn som har upplevt våld i sin hemmiljö, men vi har inte närmare undersökt själva våldet och dess negativa påverkan på denna grupp av barn. Därför skulle det varit intressant att fördjupa sig vidare och undersöka barns upplevelser av våld i sin uppväxtmiljö och hur dem påverkas av våldet senare i livet.

Vi har också sett under undersökningens gång att forskning om barns egna erfarenheter och upplevelser av våldet är begränsad. I forskningen saknas även studier om det existerar eventuella skillnader som är kopplade till olika grupper av barn, beroende på ålder, kön samt etnicitet.

Bilaga 1

Intervjuguide

Inledande frågor:

Din ålder?

Hur ser din utbildningsbakgrund ut?

Hur länge har du arbetat inom det här yrket?

Har du tidigare yrkeserfarenhet av liknande arbete?

Hur länge har du arbetat på denna arbetsplats?

Vad har du för arbetsuppgifter?

Frågeställning 1: Hur begreppet “barnets bästa” tolkas och förstås av de professionella?

Vill du berätta vad du tänker kring begreppet barnets bästa?

Vad tycker du är viktigt att tänka på när du möter barn som har upplevt våld i hemmet?

Tycker du att barnets bästa är ett tydligt begrepp?

Följdfråga: om inte, vad behövs för att tydliggöra vad som är det bästa för barnet?

Frågeställning 2: På vilket sätt arbetar professionella med barnperspektivet när det gäller barn som har upplevt våld i sin hemmiljö?

På vilket sätt arbetar du med barnperspektivet i ditt arbete med denna grupp av barn?

Vad tycker du är viktigt i arbetet med ett barnperspektiv?

Kan du beskriva vad det innebär för dig att arbeta med ett barnperspektiv?

Genom att arbeta utifrån ett barnperspektiv, anser du att barnperspektivet möter barnets behov på ett tillfredsställande sätt?

Frågeställning 3: Hur upplever professionella sitt arbete inom organisationen?

Vilka förtjänster respektive begränsningar möter du i ditt arbete och hur du förhåller dig till dessa?

Har ni speciella riktlinjer på er arbetsplats när ni ska arbeta med barnperspektivet?

Följdfråga: Finner du att riktlinjerna är tydliga?

Om du själv hade möjlighet att bestämma, hur skulle det perfekta arbetet med ett barnperspektiv se ut?

Är det något som du vill tillägga, som vi inte har frågat dig?

Om det skulle uppstå ytterligare frågor, får vi kontakta dig i efterhand?

Bilaga 2

Informationsbrev

Vi är tacksamma för att du har valt att ställa upp för en intervju rörande vår C-uppsats. I vår uppsats kommer vi att undersöka hur professionella ser på barn som har bevittnat våld i sin hemmiljö och hur de tolkar och definierar barnets bästa och barnperspektivet i sitt arbete med denna grupp av barn.

Medverkan i intervjun är frivillig och du har när som helst rätt att avbryta din medverkan under intervjun, utan att ange några skäl. Som intervjuperson kommer du att vara anonym, varken namn eller arbetsplats kommer att framgå. Det enda som kommer att framgå är din arbetsroll och att du arbetar inom socialt arbete.

Vi beräknar att intervjutiden kommer att ta mellan 40-60 minuter och vi kommer att spela in intervjun. Utsagorna från intervjun kommer enbart att användas till vårt syfte i undersökningen, och efter att C-uppsatsen är godkänd kommer allt inspelat material att raderas.

Om du har ytterligare frågor, får du väldigt gärna kontakta oss!

Afeta: afeta.ramadanoska.233@student.lu.se

Petra: petra_cecilia.backstrom.414@student.lu.se

Med vänliga hälsningar

Afeta Ramadanoska & Petra Bäckström

Referenslista

Brunnberg, Elinor (2001) ”Vinjettstudie av socialt arbete med barn i Sverige och England”. Forskningssupplement nr 13, i tidningen *Socionomen* 3 2001 del 2, s.2-16

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2011) Intervjuer. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB

Eriksson, Maria (2009) *Barn, våld, familjerätt och kvinnojourarbete*. Stockholm: Roks

Halldén, Gunilla (2003) Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. I *Pedagogisk forskning* nr 1-2 s. 12-23

Halldén, Gunilla (red.) (2012) *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Carlsson Bokförlag: Stockholm

Hammarberg, Thomas (2006) *Mänskliga rättigheter- konventionen om barnets rättigheter*. Stockholm: Regeringskansliet

Hollander, Anna (2005) Lagens konstruktion underlättar inte tolkningen av barnets bästa. I *Socionomen* nr 4, s 44-49

James, Allison & James, Adrian L (2004) *Constructing Childhood. - Theory, Policy and Social Practice*. New York: Palgrave Macmillan.

James, Allison & Prout, Alan (1997). A new paradigm for the sociology of childhood? Provenance, promise and problems. In James, Allison & Prout, Alan (Ed) *Constructing and Reconstructing childhood. Contemporary issues in the sociological study of childhood*. London: Routledge Falmer.

- Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (2012) Etik i forskning och etiska Dilemman. En introduktion. I Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red) *Etiska dilemman. Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups utbildning AB
- Lindholm, Johanna (2014) FN: s konvention om barnets rättigheter. I Cederborg, A-C (red) *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Lipsky, Michael (2010) *Street-Level Bureaucracy- Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation
- May, Tim (2013) Samhällsvetenskaplig forskning. Lund: Studentlitteratur AB
- Nellvik, Heléne, Nylander, Hanna & Spånberger Weitz, Ylva (2014) "Dom var ganska snåla, dom bjöd bara på vatten"-om barnperspektiv i nordvästkommunerna. Forskningsrapport 2014:1
- Näsman, Elisabet (2004) Barn, barndom och barns rätt. I Olsen, Lena (red) *Barns makt*. Uppsala: Iustus Förlag AB
- Prop. 1996/97: 124. Ändring i Socialtjänstlagen.
- Samuelsson Pramling, Ingrid, Sommer, Dion & Hundeide, Karsten (2011) *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. Stockholm: Liber Förlag
- Sandin, Bengt & Halldén, Gunilla (2003). Valfärdsstatens omvandling och en ny barndom. I Sandin, Bengt & Halldén, Gunilla (red.) *Barnets bästa - en antologi om barndomens innebörder och välfärdens organisering*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion
- Singer, Anna (2000) *Föräldraskap i rättslig belysning*. Uppsala: Iustus Förlag AB
- Socialstyrelsen (SoS) (2012) *Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten*.
- SoS-rapport 1996:19. *Barn i fokus-projektet*.

SOU 1997:116. *Barnets bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige*. Bilaga till huvudbetänkande: Del 1 Barnets bästa- en antologi.

SOU 2014:49. *Våld i nära relationer - en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete*. Betänkande av nationella samordnaren mot våld i nära relationer

SOU 2009:68. *20 år med barnkonventionen- tillbakablickar och reflektioner kring innebörden för barn i den sociala barnvården*. Bilaga till betänkande. Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU).

Svensson, Kerstin, Johnsson, Eva & Laanemets, Leili (2008) *Handlingsutrymme-utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur

Överlien, C (2007) Barn som upplever pappas våld mot mamma- vad säger forskningen? *Nordisk Socialt Arbeid*, nr 4, vol 27, s. 238-250.

Överlien, C (2012) *Våld i hemmet- barns strategier*. Malmö: Gleerups utbildning AB

Elektroniskt material

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-6-16> (2015-08-07)

Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten